

П. Р. ПУЦЕНТЕЙЛО

**КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ
М'ЯСНОГО СКОТАРСТВА
УКРАЇНИ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

Монографія

Тернопіль
ТНЕУ
2011

ББК 65.9 (4 Укр) 325.2-13+46.0

П 90

УДК 339.137.2 : 636.2.033

Пуцентейло П. Р. Конкурентоспроможність м'ясного скотарства України: теорія і практика : монограф. – Тернопіль : ВПЦ “Економічна думка ТНЕУ”, 2011. – 420 с.

У монографії розглянуто теоретичні, методологічні і практичні аспекти конкуренції у формуванні і розвитку галузі м'ясного скотарства. Розкрито роль та місце категорій конкуренції і конкурентоспроможності у створенні і регулюванні економічних відносин. Проведено аналіз конкурентоспроможності галузі м'ясного скотарства і ринку яловичини. Визначено стратегію розвитку галузі за допомогою вдосконалення організаційно-економічного механізму взаємовідносин учасників інтеграційного об'єднання, наукового забезпечення та державного регулювання і підтримки ефективного функціонування м'ясного скотарства.

Призначено для науковців, аспірантів, студентів, керівників і фахівців сільськогосподарського виробництва.

Рецензенти:

М. В. Калінчик, доктор економічних наук, старший науковий співробітник, головний науковий співробітник відділу продуктивності в тваринництві Українського науково-дослідного інституту продуктивності агропромислового комплексу Міністерства аграрної політики України;

П. К. Канінський, доктор економічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділом спеціалізації та інтеграції аграрного виробництва і координації наукових досліджень національного наукового центру “Інститут аграрної економіки”;

А. М. Стельмащук, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і аудиту Хмельницького економічного університету.

Рекомендовано до друку

Вченою радою Тернопільського національного економічного університету (протокол № 7 від 8 червня 2011 р.).

ISBN 978-966-654-286-4

© П. Р. Пуцентейло, 2011

©ТНЕУ, 2011

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ КОНКУРЕНТО-СПРОМОЖНОСТІ.....	8
1.1. Еволюційно-генетичний аспект розвитку конкуренції.....	8
1.2. Сутність конкурентоспроможності на різних рівнях управління економікою.....	31
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ М'ЯСНОГО СКОТАРСТВА.....	49
2.1. Теоретичні основи формування галузі м'ясного скотарства в системі АПК країни.....	49
2.2. Особливості розвитку галузі м'ясного скотарства.....	74
2.3. Оцінка потенціалу м'ясного скотарства.....	98
2.4. Організаційно-технологічні аспекти функціонування галузі м'ясного скотарства.....	121
РОЗДІЛ 3. ОЦІНКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ГАЛУЗІ М'ЯСНОГО СКОТАРСТВА	137
3.1. Ретроспектива становлення галузі м'ясного скотарства України	137
3.2. Оцінка стану функціонування м'ясного скотарства.....	152
3.3. Аналіз конкурентоспроможності виробництва м'яса яловичини.....	177
3.4. Оцінка конкурентоспроможності ринку м'яса яловичини.....	200
3.5. Світовий досвід функціонування галузі м'ясного скотарства.....	228

РОЗДІЛ 4. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ М'ЯСНОГО СКОТАРСТВА.....	249
4.1. Концептуальні завдання конкурентоспроможного розвитку галузі м'ясного скотарства України.....	249
4.2. Наукове забезпечення конкурентоспроможного розвитку м'ясного скотарства.....	270
4.3. Формування ефективних інтеграційних відносин у м'ясному скотарстві.....	293
4.4. Механізми регулювання конкурентоспроможного розвитку м'ясного скотарства.....	311
4.5. Державна підтримка конкурентоспроможності м'ясного скотарства.....	339
ВИСНОВКИ.....	369
ЛІТЕРАТУРА.....	378
ДОДАТКИ.....	408
Додаток 1.....	408
Додаток 2.....	409
Додаток 3.....	410
Додаток 4.....	411
Додаток 5.....	412
Додаток 6.....	413
Додаток 7.....	414
Додаток 8.....	415
Додаток 9.....	416
Додаток 10.....	417
Додаток 11.....	418
Додаток 12.....	419

ПЕРЕДМОВА

Основою збалансованого харчування є рівень споживання продуктів тваринного походження, які майже на 60% забезпечують потреби організму людини в білках. Збалансоване харчування людини залежить, перш за все, від рівня споживання м'яса та продуктів його переробки як основного джерела білків. З огляду на рекомендовані раціональні обсяги споживання м'яса людиною на рік яловичина має становити 22 кг, проте реально у 2010 р. становила 9,5 кг, що більше ніж у два рази менше, що є недопустимим.

Забезпечення населення країни м'ясною продукцією, перш за все, яловичиною високої якості є пріоритетним національним завданням агропромислового комплексу. Сучасний стан аграрного сектору в Україні зумовлює розвиток усіх галузей сільськогосподарського виробництва, зокрема спеціалізованого м'ясного скотарства. Визначальними об'єктивними чинниками розвитку цієї галузі є продовольчі, соціально-економічні, ресурсні та екологічні. Світовий досвід розвинутих країн показує, що збільшити виробництво м'яса та поліпшити його якість можна на основі інтенсивного розвитку м'ясного скотарства.

Галузь м'ясного скотарства в Україні порівняно молода, її становлення розпочато в середині 50-х рр. ХХ ст. За сприятливих умов годівлі та утримання тварин вона дає змогу відносно швидко збільшити виробництво високоякісної яловичини, телятини, важкої шкіряної сировини. Перспективність відбудови нової галузі зумовлюється низкою притаманних їй переваг, зокрема: меншими порівняно з молочним скотарством енергоємністю (на 60–70%), потребою в людській праці (в 10–15 разів), капітальними вкладеннями у результаті поліпшення будівельних конструкцій, мало витратної технології утримання тварин (у 3–4 рази); ефективним використанням м'ясною худобою побічних продуктів землеробства і харчової промисловості за відносно низьких витрат концентрованих кормів на одиницю продукції. М'ясна худоба за мінімальних витрат зернових концентратів (25–30%) більш ефективно використовує природні і культурні пасовища, соковиті

та грубі корми (жом, барду, гичку та ін.). Зростаючі складності з людськими ресурсами на користь розвитку м'ясного скотарства. У тварин м'ясних порід забійний вихід і частка цінних частин м'яса в туші вища, ніж у молочної худоби, на 5–10%. Ця худоба має краще співвідношення м'яса, жиру та кісток в туші. В умовах України висока ефективність галузі досягається тільки при інтенсивному веденні м'ясного скотарства і розведенні крупних м'ясних порід.

Нині м'ясне скотарство перебуває в кризовому стані. Поголів'я м'ясних корів у всіх категоріях господарств суттєво скоротилося, особливо катастрофічна ситуація склалася в сільськогосподарських підприємствах, які в дореформений період були основними виробниками м'яса яловичини. Головними чинниками, що негативно впливають на розвиток галузі, є загальна економічна криза в державі, що призвела до зниження купівельної спроможності населення, диспаритет цін на продукцію сільського господарства і промисловості, відсутність цілеспрямованої й науково обґрунтованої державної підтримки галузі, а також недосконалість кредитної, податкової та інвестиційної політики. Проблема ефективності виробництва м'яса великої рогатої худоби, найбільш конкретним узагальнюючим виразом чого є подолання збитковості та досягнення прибутковості виробництва, останнім часом набула особливої актуальності. Необхідні пошук і застосування дієвих економічних важелів, які спонукають сільськогосподарських товаровиробників зменшувати собівартість, впроваджувати інтенсивні ресурсозберігаючі технології виробництва високоякісної конкурентоспроможної яловичини.

Саме тому потребують подальшого вирішення питання щодо перспектив розвитку м'ясного скотарства в підприємствах усіх форм власності і господарювання України. Необхідні розробки і рекомендації стосовно підвищення конкурентоспроможності м'ясного скотарства в сільськогосподарських підприємствах з метою недопущення поглиблення кризових явищ. Актуальною є проблема удосконалення державного регулювання розвитку цієї галузі.

Враховуючи це, пропонуємо конструктивні організаційно-економічні заходи, вжиття яких сприятиме розвитку і підвищенню конкурентоспроможності м'ясного скотарства на основі поглиблення спеціалізації, кооперації і інтеграції, впровадження ресурсозберігаючих технологій утримання і вирощування худоби, удосконалення організаційно-економічних відносин між виробниками і переробниками м'яса яловичини.

У запропонованій монографії розкрито сутність та визначальні чинники конкурентоспроможного розвитку м'ясного скотарства, трансформаційні процеси в аграрній сфері, роль і місце галузі в розвитку сільськогосподарського виробництва, особливості вирощування великої рогатої худоби залежно від природно-економічних умов території розташування, сучасний стан розвитку м'ясного скотарства і ринку яловичини та ефективність ведення галузі.

Праця містить пропозиції щодо стратегії функціонування м'ясного скотарства. Окреслено основні наукові засади розвитку галузі на перспективу вдосконаленням продуктивних якостей сільськогосподарських тварин шляхом широкого застосування штучного осіменіння, біотехнологічних методів відтворення кращого племінного матеріалу, конструювання нових генотипів. Значну увагу приділено державному регулюванню м'ясного скотарства. У роботі представлено методологічні засади підтримки галузі, які полягають у розробці якісного організаційно-економічного механізму комплексного впливу на систему економічних взаємовідносин між суб'єктами господарювання, заснованого на поєднанні державного регулювання і ринкового саморегулювання, збалансованої цінової і фінансово-кредитної політики.

Стратегічним напрямом розвитку м'ясного скотарства в Україні має бути рентабельне, прибуткове виробництво високоякісної конкурентоспроможної яловичини на основі реалізації генетичного потенціалу створених вітчизняних порід з використанням енерго- та ресурсозберігаючих технологій кормовиробництва та повноцінної годівлі худоби.